MAKTABNING IJTIMOIY XAVFSIZLIGI VA TARBIYAVIY FUNKSIYALARI

Toshboboyeva Iroda
Denov tadbirkorlik va pedagogika
Instituti filologiya fakulteti xorijiy til
Adabiyoti yo‘nalishi 1-bosqich talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.24043753

Annotatsiya: Ushbu tezisda maktabning o‘quvchilarni xavfsiz muhitda tarbiyalash va ularni salbiy ta’sirlardan himoya qilishdagi o‘rni yoritilgan. Ishda maktabda sog‘lom ma’naviy muhit yaratish, o‘quvchilarning odob-axloqini shakllantirish hamda ota-onalar va maktab hamkorligini kuchaytirish masalalari tahlil qilingan. Tezis oxirida tarbiya va xavfsizlik samaradorligini oshirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: maktab, ijtimoiy xavfsizlik, tarbiya, o‘quvchi, ma’naviyat, hamkorlik.

Аннотация: В данных тезисах рассматривается роль школы в воспитании учащихся и обеспечении их безопасности. В работе проанализированы вопросы создания здоровой среды в школе, формирования морально-этических качеств школьников и укрепления сотрудничества между родителями и школой. В завершение даны практические рекомендации по повышению эффективности воспитательного процесса.

Ключевые слова: школа, социальная безопасность, воспитание, ученик, духовно-нравственная среда, сотрудничество.

Abstract: This paper highlights the role of schools in educating students and providing a safe environment. It analyzes key issues such as creating a healthy moral atmosphere, shaping students' behaviour, and strengthening parent-school cooperation. Practical recommendations are provided to improve educational effectiveness and student security.

Keywords: school, social security, education, student, moral atmosphere, cooperation.

Kirish: Maktabda ijtimoiy xavfsizlik va tarbiyaviy muhitning bugungi kundagi dolzarbligi Raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan davrda maktab deganda faqat dars o‘qitiladigan, baho qo‘yiladigan joyni tushunishning o‘zi yetarli emas. Maktab —

tuyg‘usini shakllantirishga qaratilgandir. Dars jarayonlari hamda darsdan tashqari mashg‘ulotlar davomida o‘quvchilarga to‘g‘ri xulq-atvor normalari, o‘zaro hurmat va hamkorlik ko‘nikmalari singdiriladi. Bu jarayonda pedagoglarning shaxsiy namunasi va ularning o‘quvchilar bilan to‘g‘ri muloqot o‘rnata olishi yetakchi o‘rin tutadi.

Shuningdek, tarbiyaviy ishlar o‘quvchining shaxsiy imkoniyatlarini bolalarning ikkinchi uyi, ularning kelajagini belgilaydigan eng muhim tarbiya o‘chog‘idir. Bugungi kunda har bir ota-ona o‘z farzandining nafaqat bilim olishini, balki maktabda o‘zini xavfsiz, tinch va erkin his qilishini istaydi. Shuning uchun ham ta’lim muassasalarida ijtimoiy xavfsizlik va sog‘lom tarbiyaviy muhitni yaratish masalasi har qachongidan ham dolzarb bo‘lib turibdi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Aslida, bola maktabga kelganda uning boshiga tushishi mumkin bo‘lgan turli xil salbiy narsalardan (masalan, to‘daga qo‘shilib qolish, ruhiy yoki jismoniy bosimlar, internetdagi yomon ta’sirlar) himoyalangan bo‘lishi shart. Agar maktabda muhit tinch va totuv bo‘lsa, o‘quvchi darsni ham yaxshi o‘zlashtiradi, o‘ziga bo‘lgan ishonchi ortadi. Afsuski, hozirgi kunda yoshlar orasida uchrab turadigan ba’zi salbiy holatlar maktab jamoasidan, o‘qituvchilar va ota-onalardan yanada hushyor bo‘lishni talab qilmoqda. Shuning bois, maktabning tarbiyaviy vazifasini kuchaytirish va bolalarga xavfsiz muhit muhayyo qilish bugungi kunning eng asosiy talabidir.

Maktabning tarbiyaviy funksiyalari va o‘quvchi shaxsini shakllantirish.

Maktabning tarbiyaviy funksiyasi o‘quvchilarda yuksak ma’naviy-axloqiy sifatlarni, mas’uliyat va jamiyat qoidalariga hurmat yuzaga chiqarishga, ularda tanqidiy fikrlash va ijobiy dunyoqarashni rivojlantirishga yordam beradi. Tizimli yo‘lga qo‘yilgan tarbiya jarayoni o‘quvchilarni jamiyatning faol va mas’uliyatli a’zosi bo‘lib yetishishiga zamin yaratadi. Maktabda ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar, to‘garaklar va jamoaviy loyihalarni to‘g‘ri tashkil etish orqali o‘quvchilarning bo‘sh vaqtini mazmunli o‘tkazish va ularning ijtimoiy moslashuvini ta’minlashga erishiladi. Shuningdek, tarbiyaviy ishlar o‘quvchining shaxsiy imkoniyatlarini yuzaga chiqarishga, ularda tanqidiy fikrlash va ijobiy dunyoqarashni rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, "Sinf soati" mashg‘ulotlarida turli ijtimoiy vaziyatlar bo‘yicha interaktiv muhokamalar o‘tkazish, muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilishni o‘rgatish hamda sinf o‘z-o‘zini boshqarish tizimini yo‘lga qo‘yish o‘quvchilarda mas’uliyat hissini oshiradi. Tizimli yo‘lga qo‘yilgan bunday tarbiya jarayoni o‘quvchilarni jamiyatning faol, ma’naviyatli va mas’uliyatli a’zosi bo‘lib yetishishiga mustahkam zamin yaratadi.

Ijtimoiy xavfsizlikni ta’minlash va salbiy ta’sirlarning oldini olish

Maktabda sog‘lom va xavfsiz muhitni yaratish o‘quvchilarning jismoniy hamda ruhiy salomatligini kafolatlashning asosiy sharti hisoblanadi. Bugungi kunda o‘smirlar orasida uchrab turadigan turli salbiy holatlar — xususan, tengdoshlar o‘rtasidagi ruhiy va jismoniy bosim (bulling), internetdagi zararli ta’sirlar hamda nazoratsizlik maktab jamoasidan oldini olish choralarini kuchaytirishni talab qiladi. Shu boisdan, ta’lim muassasalarida ijtimoiy xavfsizlikni ta’minlash mexanizmlarini o‘z vaqtida ishga solish muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliyotda bu jarayon ko‘pincha profilaktik tadbirlar, huquqiy va psixologik tushuntirish ishlari orqali amalga oshiriladi. Masalan, maktablarda huquqshunoslar, psixologlar va profilaktika inspektorlari ishtirokida muntazam ravishda «Xavfsiz maktab — porloq kelajak» mavzusida ochiq muloqotlar va treninglar o‘tkazilishi o‘quvchilarda qonun-qoidalarga hurmatni kuchaytiradi. Kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, maktab psixologining o‘quvchilar bilan individual ishlashi, o‘smirlardagi shaxsiy muammolarni va tushkunlik holatlarini o‘z vaqtida aniqlab, ularga yordam berishi turli huquqbuzarliklar hamda salbiy oqibatlarning oldini olishda yuqori samara beradi. Shuningdek, ota-onalar bilan doimiy ravishda elektron kundaliklar, yig‘ilishlar va "Maktab — oila" hamkorligi orqali axborot almashib borish o‘quvchining maktabdan tashqari muhitda ham nazoratda bo‘lishini ta’minlaydi.

Maktabda ijtimoiy xavfsizlikni ta’minlash va tarbiyaviy jarayonni to‘g‘ri tashkil etish nafaqat ta’lim sifatini oshiradi, balki jamiyatning ma’naviy va ruhiy barqarorligini ham mustahkamlaydi. Biroq ushbu vazifalarni faqatgina maktab jamoasining kuchi bilan to‘liq amalga oshirish mushkul. O‘quvchilar shaxsini har taraflama va sog‘lom rivojlantirish uchun "Maktab – oila – mahalla" uchligi o‘rtasidagi uzviy hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqish talab etiladi.

Maktabning ijtimoiy va tarbiyaviy funksiyalari samaradorligini yanada oshirish bo‘yicha quyidagi amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

1.1 Psixologik xizmat va profilaktika ishlarini kuchaytirish: Maktab psixologlari va sinf rahbarlari tomonidan o‘quvchilar o‘rtasidagi ijtimoiy-ruhiy muhitni muntazam diagnostika qilib borish hamda xavf

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

guruhiga kiruvchi o‘quvchilar bilan individual ishlash tizimini rivojlantirish;

2.2 Ota-onalarning mas’uliyatini oshirish: "Ota-onalar universiteti" va seminar-treninglar orqali ota-onalarga o‘smirlik davridagi psixologik o‘zgarishlar hamda farzand bilan to‘g‘ri muloqot qilish usullari bo‘yicha metodik yordam ko‘rsatish;

3.3 Mahalla va jamoat tashkilotlari bilan amaliy hamkorlikni yo‘lga qo‘yish: Ma’naviyat va ma’rifat markazlari, mahalla faollari hamda huquq-tartibot organlari vakillari bilan birgalikda darsdan tashqari tadbirlar, aksiyalar va profilaktik uchrashuvlarni tizimli tashkil etish.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. O’zbekiston Respublikasining “Ta’lim tog’risida” gi qonuni. – Toshkent,2020
2. Inomova.M. Pedagogika va ma’naviy-axloqiy tarbiya asoslari.-Toshkent,2016.
3. Xolmatova.P.A. Maktabda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish va psixologik-pedagogik diagnostika metadologiyasi. –Toshken: “Nodirabegim” ,2022.-165b.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.